

Haridusliku ja käitumusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamine Harkujärve Põhikoolis

I Õppe korraldamise üldpõhimõtted ja mõisted

1.1 Üldpõhimõtted

1. Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtub kool kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib haridusliku erivajadusega õpilane tavaklassis koolis kehtestatud õppekava alusel ja õpilase erivajadusega arvestades. HEV õpilaste kaasamine tavaõppesse tähendab seda, et õpe peab olema paindlik, õpilaste eeldustele ja vajadustele kohandatud ning see peab haarama õpilast lisaks õppetööle ka kõigisse teistesse tegevustesse koolis.
2. Haridusliku ja käitumusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtub kool esmatasandi ennetuse põhimõttest, kus pööratakse asetub klassitasandil tehtavale tööle õpilase individuaalsuse varajasel toetamisel ning tema erivajaduste märkamisel.
3. Vajadusel rakendab kool võimalikult varajasi ja efektiivseid sekkumismeetodeid koolitasandil eelkõige õpihuvi säilitamiseks ning kiireks käitumistaastuseks. Suuremate probleemide puhul kaasatakse pere või kooli algatusel spetsialistid väljastpoolt kooli.
4. Iga õpilaste arengu toetamiseks ja probleemide ennetamiseks on Harkujärve Põhikoolis loodud järgmised võimalused:
 - Arenguestlused arengupotentsiaali väljaselgitamiseks ja kokkulepete sõlmimiseks
 - Ainealased konsultatsioonid
 - Eripedagoogiline nõustamine, eripedagoogi konsultatsioonid
 - Koolipsühholoogi konsultatsioonid ja pere nõustamine haridus- ja kasvatusküsimustes (Harku valla tugikeskuses)
 - Pedagoogiline nõustamine õpetajatele ja lapsevanematele
 - Ümarlaud õpilasele vajalike tugimeetmete rakendamiseks
 - Loengud ja töötoad lapsevanematele (koostöös Harku vallavalitsusega)
 - Huvitegevuse, spordi, projektide ja laagritega seotud arendavad tegevused (koostöös Huvitegevuse ja Noorsootöö Sihtasutusega)
 - Osalemine pikapäevarühma tegevustes

1.2. Haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordineerija (HEV-koordineerija)

- 1.2.1. Direktor määrab isiku, kelle ülesandeks on haridusliku erivajadusega õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine tugispetsialistide ja õpetajate vahel, kelle ametinimetus on haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija.
- 1.2.2. Haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega.
- 1.2.3. Ka andekas õpilane on haridusliku erivajadusega. HEV koordineerija ülesandeks on ka andekate õpilaste õppe ja arengu toetamiseks vajaliku koostöö korraldamine juhendajate ning õpetajate vahel.
- 1.2.4. Hariduslike erivajadustega õpilaste õppe koordineerija toetab ja juhendab õpetajat eriandekuste väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks süvendatud pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks (täiendavad õppetööd, õppekorralduse muutmine, olümpiaadid, täiendavad uurimistööd, ekskursioonid, õppekäigud, lisakonsultatsioonid jne)

1.3 Haridusliku erivajadusega (HEV) õpilane

- 1.3.1. Haridusliku erivajadusega (HEV) õpilane on I-VI klassi õpilane, kelle õpiraskused, tervises seisund, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppes eemalviibimine või koolis edasijõudmiseks õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õppekeskkonnas (nagu õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid), taotletavates õpitulemustes või õpetaja poolt klassiga töötamiseks koostatud töökavas ning kelle puhul kool rakendab süsteemset abi koolitasandil. Ajutine õpiraskus – õpilased, kellel on mitmes aines puudulikud ning kellele on koostatud IÕK – ehk ajutine ainealane õpiraskus, võib olla seotud pika puudumisperioodiga, lünkadega õppetöös jne.
- 1.3.2. Õpilase kohta avatakse HEV õpilase individuaalse arengu kaart (IAK).
- 1.3.3. Andekas õpilane on I-VI klassi õpilane, kes oma kõrgete võimete tõttu omab eeldusi saavutada väljapaistvaid tulemusi ning on näidanud kas eraldi või kombineeritult eelkõige järgmisi kõrgeid võimeid: üldine intellektuaalne võimekus, akadeemiline võimekus, loominguline mõtlemine, liidrivõimed, võimed kujutavas või esituskunstis, psühhomotoorne (spordialane) võimekus.

- 1.3.4. Haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel kasutatakse pedagoogilis-psühholoogilist hindamist, erinevates tingimustes õpilase käitumise korduvat ja täpsemat vaatlust, õpilast ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamist, õpilase meditsiinilisi ja logopeedilisi uuringuid.
- 1.3.5. Andekate õpilaste väljaselgitamisel lähtutakse õpilase väga headest õpitulemustest tulemustest, silmapaistvatest saavutustest üleriigilistel või rahvusvahelistel aineolümpiaadidel, konkurssidel või võistlustel ning valdkonna ekspertide hinnangutest.

1.4. HEV õpilaste sissekandmine EHISesse

1.4.1. Sissekandeid tehes arvestab kool järgneva:

- Erivajadusi võib õpilasel olla korraga mitu
- Tugiteenus märgitakse juhul kui teenuse kestvus on vähemalt üks õppetrimester.

1.4.2. Klassifikaator:

- Õpiraskus – õpilased, kes nõustamiskomisjoni (NÕK) otsusega on määratud õpiraskustega õpilaste klassi
- Ajutine õpiraskus – õpilased, kellel on mitmes aines puudulikud ning kellele on koostatud IÕK – ehk ajutine ainealane õpiraskus, võib olla seotud pika puudumisperiodiga, lünkadega õppetöös
- Kirjutamis-, lugemis- ja/või arvutusraskus – õpilased, kes vajavad logopeedilist abi õpitulemuste parandamiseks
- Düsleksia, düsgraafia, düskalkuulia – õpilased, kelle puhul on vaja vähendada või asendada riiklikus õppekavas määratud õpitulemusi või vabastada ta mõne kohustusliku õppeaine õppimisest ning kellele on sellest tulenevalt koostatud nõustamiskomisjoni soovitusel IÕK ning rakendatud eripedagoogilist või logopeedilist abi.
- Autismi spektri häired - märgitakse õpilase puhul, kellel on diagnoositud autismi spektri häired ja NÕK on soovitanud õppida väikeklassis.
- Õppekeelest erineva koduse keelega või välisriigist naasnud õpilane - märgitakse õpilaste puhul, kes vajavad täiendavat keeleõpet ja täiendavat tuge õpitulemuste saavutamiseks ning kellele on sellest tulenevalt koostatud IÕK.
- Andekus - märgitakse õpilase puhul, kellele on koostatud IÕK
- Tervislikud põhjused (sh haiglaõpe, koduõpe tervislikel põhjustel) - märgitakse õpilase puhul, kelle tervislikust seisundist tulenevalt on soovitatud raviplaanist tulenevalt haiglaõpet või NÕK soovitanud rakendada koduõpet.
- Tundeelu- ja käitumishäired - märgitakse õpilasel, kellel on diagnoositud tundeelu- ja käitumishäired (sealhulgas aktiivsus- ja tähelepanuhäired) ja NÕK on soovitanud õppida tundeelu- ja käitumishäiretega õpilaste klassis või väikeklassis.

- Aktiivsus- ja passiivsushäire - märgitakse õpilasel, kellel NÕK on soovitanud õppida väikeklassis
- Sõltuvushäire - märgitakse õpilasel, kellel on diagnoositud sõltuvushäire, mis on tingitud alkoholi, narkootilise, toksilise või psühhotroopse aine sõltuvusprobleemidest ja NÕK on soovitanud õppida väikeklassis või haigla komisjon on suunanud rehabilitatsiooni- asutusse
- Õppimine välisriigis (pikemaajaline õppest eemalviibimine) - Märgitakse õpilasel, kes PGS § 28 lg 3 alusel jääb kooli nimekirja. Õpilast, kes ajutiselt omandab välisriigi õppeasutuses sama taseme haridust, ei arvata nominaalse õppeaja jooksul kooli õpilaste nimekirjast välja, kui õpilane või piiratud teovõimega õpilase puhul vanem esitab hiljemalt 30. juuniks kooli direktorile taotluse õpilase kooli õpilaste nimekirja jätmiseks järgmisel õppeaastal.

II Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamine

2.1. Õpilase arengu toetamine klassitasandil (I tasand)

- 2.1.1. Klassiõpetajad jälgivad laste individuaalset toimetulekut õppesituatsioonis.
- 2.1.2. Lapsel on kooli I klassi astudes kaasas koolivalmiduse kaart (koolieelsest lasteasutusest), mis võimaldab jätkata koolis lapse (sh erivajadustega lapse) arengu/toimetuleku jälgimist, õpetuse individualiseerimist ja diferentseerimist ning vajadusel kohest tugiteenuste osutamist.
- 2.1.3. Esialgse lapse individuaalse arengu toetamise võimalusteks koolis on:
- lapse tunniväline individuaalne abistamine (järelaitamine, konsultatsioonid) klassi- või aineõpetajate poolt;
 - koostöö lapsevanemaga, lapsevanema pedagoogiline juhendamine;
 - konsulteerimine kolleegide ja teiste spetsialistidega koolis, tugispetsialisti konsultatsioon õpetajale;
 - lastepsühholoogi ühekordne konsultatsioon;
 - õppetöö diferentseerimine/modifitseerimine, individualiseerimine klassi tasandil;
 - võimetekohase huvitegevuse ja muude võimaluste soovitamine jne.
- 2.1.4. Õpilasele rakendatud klassitasandil lisameetmete ja nende tulemuslikkuse kohta teevad õpetajad märkmeid e-päevikusse. Kui selgub, et klassitasandil rakendatust ei ole abi, võtab õpetaja ühendust hariduslike erivajadustega õpilaste õppe koordineerijaga. Pöörduda võivad nii klassijuhataja kui aineõpetajad.

2.2. Õpilase arengu toetamine kooli tasandil (II tasand)

- 2.2.1. Alates II tasandist alustatakse kooli tasandil õpilase **arengu kaardistamist**.
- 2.2.2. Vanema nõusolekul ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppe koordineerija otsusel avab klassijuhataja HEV õpilase individuaalse arengukaardi ja alustatakse pedagoogilis-psühholoogilise hinnangu koostamist.
- 2.2.3. Õpilane arvatakse vaikimisi haridusliku erivajadusega õpilaste hulka ja kantakse EHSüsteemi.

2.3. HEV õpilase individuaalse arengu kaart

- 2.3.1. Haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitusel õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide soovitusel, testimiste ja uuringute tulemused ning nõustamiskomisjoni soovitusel õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed dokumenteeritakse haridusliku erivajadusega õpilase arengu ja toimetuleku jälgimiseks koostatud individuaalse arengu kaardil, mida peetakse Google Driver-s.
- 2.3.2. Individuaalse arengu kaardi koostamise, pideva täiendamise ja delikaatsete andmete kaitse eest vastutavad klassijuhataja ja HEV õpilaste õppe koordineerija.
- 2.3.3. Arengukaarte säilitatakse internetis turvalises keskkonnas ja neid prindib lapsevanema suulise avalduse alusel välja ja allkirjastab HEV õpilaste õppe koordineerija.
- 2.3.4. Arengukaarte ei prindita, ei säilitata paberkujul ega levitata ilma lapsevanema nõusolekuta elektrooniliselt. Iga klassijuhataja näeb vaid oma klassi õpilaste arengukaarte.

2.4. Pedagoogilis-psühholoogilise hinnangu koostamine

- 2.4.1. Hinnangu koostamiseks on vajalik lapsevanema informeeritud nõusolek.
- 2.4.2. Ettepaneku hinnangu koostamiseks võib esitada lapsevanem, klassijuhataja, aineõpetajad, eesmärgiga mõista õpiprobleemi sisu ja allikaid.
- 2.4.3. Kirjalikud tulemused kantakse õpilase arengukaardile. Hinnang annab aluse efektiivseteks sekkumisteks.

2.4.4. Hindamise viisid on:

- Intervjuud õpilase ja õpetajatega, lapsevanemaga
- Vaatlused eri situatsioonides
- Eripedagoogilised meetodid

2.4.5. Psühhodiagnostikat viib vajadusel läbi lastepsühholoog, keda kool saab tellida Harku vallavalitsuse kaudu, kel on sõlmitud erinevate spetsialistidega teenuse osutamise lepingud.

2.4.5.1. Etteütlused ja kirjavigade analüüs.

2.4.6. Arengukaardile kantavas kokkuvõttes peab kajastuma õpilase hariduslike erivajaduste olemus, millest lähtutakse edasise arendustegevuse planeerimisel.

2.4.7. HEV koordineerija teavitab uuringute tulemustest ka lapsevanemat.

2.4.8. Pedagoogilis-psühholoogilisele hinnangule tuginedes saab õpilase arengu toetamiseks lapsevanema nõusolekul valida võimalikult sobivad meetmed ja neid rakendada:

- Eripedagoogiline/logopeediline abi õpiabi rühmas;
- Individuaalse õppekava koostamine (sealhulgas käitumise tugikava koostamine, vajadusel õpetaja poolt eraldi lapse vajadustele vastava töökava koostamine jne).
- Teiste spetsialistide kaasamine väljastpoolt kooli (III tasand) – eripedagoog, logopeed, psühholoog, psühhiaater jne.

2.4.9. Lapsevanemale antakse valitud meetmetest teada e-päeviku kaudu.

2.4.10. Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide poolt haridusprogrammide või teiste haridusasutuste kaudu.

2.5. Õpiabirühm

2.5.1. Koolikorraldusliku meetmena saab erivajadustega õpilaste õppe koordineerija ettepanekul ja kooli direktori otsusel suunata kooli I-VI klassi HEV õpilane õpiabirühma, kui tal on selleks vastav näidustus (märke koolivalmiduskaardil, lapsevanema kinnitus näidustuse kohta, logopeedi, psühholoogi ja klassijuhataja koostöös tehtud otsus).

2.5.2. Õpiabirühma võetakse vastu ajutiste ainealaste õpiraskustega ja väljakujunemata õpioskustega ning logopeediliste probleemidega põhikooli õpilane, kes vaatamata klassi- ja aineõpetajate abile ja nõustamisele ei suuda edukalt täita põhikooli riikliku õppekava

nõudeid või kes vajab õpioskuste ja -harjumuste kujundamiseks toetavat õppekorraldust.

- 2.5.3. Kooli direktori otsusega mittenõustumisel on vanemal õigus otsus vaidlustada kümne tööpäeva jooksul arvates päevast, mil ta sai teada nimetatud otsusest, saates kooli direktorile sellekohase kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teate. Vanema poolt teate saatmisel õpilast õpiabirühma vastu ei võeta ja perekond vastutab ise õpilasele õpiabi korraldamise eest.
- 2.5.4. Õpiabirühma tunnid toimuvad vastava ainetunni ajal, milles õpilasel täheldatakse raskusi. Vajadusel võib tunde läbi viia ka pärast õppetunde.
- 2.5.5. Eripedagoog/logopeed koostab õpilasele vajadusel õpiabitundideks individuaalse õppekava lähtudes vastava klassi klassi- või aineõpetaja töökavast. Eripedagoog/logopeed viib oma töökavad kooskõlla klassi- ja aineõpetajate töökavadega.
- 2.5.6. Õpiabitundides viiakse läbi järgmisi tegevusi:
- Arendatakse suulist ja kirjalikku kõnet lähtuvalt kõnepuude mehhanismist või olemusest;
 - Arendatakse kognitiivseid oskusi;
 - Kujundatakse ja arendatakse eripedagoogiliste võtete abil õpioskusi ja õpivilumusi.
- 2.5.7. HEV õpilane saab õpiabi ja toetavat tegevust vähemalt kaks tundi nädalas. Õpiabirühma võib moodustada erinevate klasside õpilastest.

2.6. Koolipsühholoog

- 2.6.1. Koolil puudub koolipsühholoog. Vajadusel tehakse koostööd Harku valla tugikeskuse lastepsühholoogiga.

2.7. Meetmete mõju hindamine

- 2.7.1. Tugiteenuse rakendamise tulemuslikkuse kohta täidavad kõik hariduslike erivajadustega õpilasega tegelenud õpetajad ja spetsialistid kaks korda õppeaastas (poolaastate lõpus) õpilase ainealase toimetuleku aruande ja esitavad omapoolsed soovitused. Kokkuvõtte aruandest koostab HEV koordineerija ja teeb sissekanded IAK-le kooliaasta lõpus.

2.7.2. Lähtuvalt eelnevast kavandatakse edasised tegevused:

- tugiteenuste lõpetamine,
- tugiteenuse jätkamine samal või tõhustatud viisil,
- täiendavate uuringute teostamine,
- tugiteenuste vahetamine või muu teenuse lisamine,
- ettepanek nõustamiskomisjoni suunamiseks vm.

2.8. Õpilase arengu toetamine võrgustikutöös (III tasand)

2.8.1. Kui koolis rakendatud tugiteenused ei osutunud tulemuslikuks, palub kool lapse seaduslikel esindajatel läbida lapsega täiendav uuring, mis toimub valdavalt Rajaleidja keskses. Uuringu tulemused on aluseks õpilase suunamisel nõustamiskomisjoni. Pöördumise nõustamiskomisjoni algatab lapsevanem. Koolil on õigus teha lapsevanemale vastav ettepanek. Lapsevanema keeldumisel on koolil õigus lapse huvide kaitseks pöörduda Harku valla lastekaitse spetsialisti poole.

2.8.2. Kui õpilane jätkab õpinguid Harkujärve Põhikoolis, tuleb tema arengukeskkonna kujundamisel arvestada nõustamiskomisjoni ja uuringus osalenud spetsialistide soovitusi ning sõlmida konkreetsed koostöökokkulepped perekonnaga või lapse seadusliku esindajaga vastavalt kooli võimalustele. Koostöös koolipidajaga kohandatakse ruume, vajalikke vahendeid, õppetegevuste sisu ja raskusastet sellisel määral, et see ei oleks vastuolus kooli õppekava ja arengukavaga.

2.8.3. Nõustamiskomisjoni määratud tähtaja lõppemisel või vähemalt korra õppeaastas hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega nõustamiskomisjoni soovitatud õppekorralduse või meetmete rakendamise mõju õpilase arengule ja toimetulekule ning teeb selle põhjal ettepanekud edasiseks tegevuseks, sealhulgas täiendavate uuringute läbiviimiseks või uute soovitude saamiseks nõustamiskomisjoni poole pöördumiseks.

2.8.4. Nõustamiskomisjoni otsusega õpilasele koostatakse vajadusel individuaalne õppekava (IÕK).

2.9. Individuaalse õppekava (IÕK) koostamine ja rakendamine

2.9.1. IÕK on hariduslike erivajadustega õpilase jaoks koostatud õppekava, mis loob õpilasele tingimused võimetekohaseks õppimiseks ja arenemiseks.

2.9.2. IÕK koostatakse vajadusel õpilasele, kelle on eriline andekus, õpi- ja käitumisraskused, terviserikked, puuded või kes on pikaajaliselt õpikeskkonnast eemal viibinud.

- 2.9.3. IÕK koostamiseks on vaja HEV õpilaste õppe koordineerija ja klassijuhataja ühist otsust, nõustamiskomisjoni või erispetsialisti näidustust ja kooli juhtkonna nõusolekut.
- 2.9.4. IÕK esitab klassi õppekavaga võrreldes õpilaste kognitiivsele arengule ühe või mitme pädevuse osas vähendatud / suurendatud nõudmised. Selleks tuleks:
- määrata kindlaks õpilase vajaduste kaetus, probleemi olemus ja IÕK rakendamise eesmärk
 - teha kindlaks õpilaste eeloscused ja olemasolevad ressursid, tugevused, toetussüsteemid
 - määrata arendatavad oskused (kui õpilasel puuduvad teatavad õpioskused vm oskused)
 - määratleda eeldatavad tulemused
 - koostada vajadusel eraldi töökava õpetaja töökava juurde
 - töötada välja hindamiskriteeriumid
- 2.9.5. Töö üldised suunad saab kirja panna tabelina ning juurde lisada tööplaani õpitulemuse saavutamiseks. Tööplaani koostatakse määratud ajaks õppenädalate kaupa üldist tööplaani õpilase vajadustele ja võimetele kohandades.
- 2.9.6. IÕK koostamisel peaks lähtuma kolmest põhimõttest:
- materjal on õpilasele jõukohane
 - on olemas abistavad vahendid (sõnaraamatud, kalkulaatorid jne)
 - õpetaja vahetu abistamine on tagatud.
- 2.9.7. IÕK koostamise ja täitmisega on seotud järgmised isikud:
- Klassijuhataja
 - Eripedagoog (abistab õpetajaid IÕK koostamisel)
 - Logopeed (kõneravi ja tagasiside edasijõudmisest, õpioskused)
 - Lapsevanemad (tagab koolikohustuse täitmise ja kontrollib iseseisva töö tegemist, hoiab sidet kodu ja kooli vahel)
 - Kooli juhtkonna töötaja (kindlustab ruumid, tunniplaani ja kontrollib IÕK rakendamist)

III Lapsevanemate / lapse seaduslike esindajate kaasamine kooliellu

Kool arvestab, et lapse probleemid on seotud ka koolikeskkonnaga, mitte ainult lapse enda või koduga ning vastutab õpilase abistamise ja toetamise eest koolikeskkonnas. Kool arvestab sellega, et erinevate süsteemide koostöö võimaldab jõuda efektiivsemate lahendusteni, seega kaasatakse õpilase abistamisse ja õpilase arengu toetamisse eelkõige kodu, seejärel vajadusel teised lapsega seotud instantsid.

3. Lapsevanema kaasamiseks kooliellu on järgmised võimalused:

3.1. Arenguvestlused

- 3.1.1. Arenguvestluste läbiviimise kord on kinnitatud kooli direktori poolt.
- 3.1.2. Arenguvestluse eesmärk on paika panna klassijuhataja ja lapsevanema koostöö põhimõtted lapse arengu toetamisel Harkujärve Põhikoolis.
- 3.1.3. Arenguvestluse kokkuvõtte kajastub vajadusel õpilase arengukaardil.

3.2. Kohtumised temaatiliseks grupinõustamiseks või individuaalseks konsultatsiooniks

- 3.2.1. Kohtumised on neutraalsel pinnal (koolis, kuid mitte klassiruumis) hoolikalt ette kavandatud, positiivses ja asjalikus õhkkonnas toimuvad lapsevanemate ja koolipersonali vahelised kokkusaamised, mis võimaldavad osapooltel üksteisega tutvuda, küsimustele vastuseid leida, oma tööd ja vaateid tutvustada ja kooli-kodu vahelist koostööd edendada.
- 3.2.2. Kohtumiste võimalikud variandid on:
 - Kohtumised aineõpetajate ja klassijuhatajatega,
 - Kohtumised lastepsühholoogiga (kutsustud kooli Harku vallavalitsuse kaudu), eripedagoogiga,
 - Kohtumised kooli juhtkonnaga.

3.3. Koolitused

- 3.3.1. Kool võib läbi viia koolitusi ja loenguid lapsevanematele. Kool tagab ruumid ja lektori.
- 3.3.2. Loengute teemad käsitlevad teemasid, mis on hariduselus aktuaalsed ning mille vastu lapsevanemad huvi tunnevad.

3.4. Erinevad ühisüritused koolis, projektid ja kogukonnaüritused

- 3.4.1. Kool osaledes erinevates projektides, saab tegevusse kaasata ka lapsevanemaid. Nende projektide raames viiakse tavaliselt läbi mõni suurem kampaania (tervise edendus, keskkonnateadlikkus, täiskasvanud õppija nädal jne) ja perede kaasamine on osa projekti tööst.
- 3.4.2. Kool saab ka omalt poolt läbi viia või siis kogu kooli kollektiiviga osaleda Harku valla poolt organiseeritud kogupere üritustes, mis tavaliselt seotud sportimise ja muu aktiivse

vaba aja veetmise viisidega. Lapsevanemad on alati teretulnud kooli üritustele kaasa elama ja kaasa tegema.

IV Käitumuslike erivajadustega õpilaste (KEV) õppe korraldamine

Käitumisprobleemide põhjused võivad olla seotud vaimse tervise probleemidega ja/või sotsiokultuurilise tausta ning kasvatusena. Seoses sellega on vajalik probleemide põhjuste võimalikult varajane väljaselgitamine ning probleemi ja selle kõrvalnähtudega tegelemine.

Koolis ei saa kaotada õpilastel vaimse tervise eripäradest (aktiivsus- ja tähelepanuhäire, autismispektri häired, segatüüpi spetsiifilised käitumishäired) tulenevaid käitumise põhijooni, kuid kool tegeleb kõrvalmõjudega, kaasnevate probleemide ennetamisega ning püüab õpilast sihipäraselt sotsialiseerida.

Kui probleeme ei õnnestu ennetada, võib õpilasel välja kujuneda käitumuslik erivajadus (KEV).

4.1. Töös KEV õpilastega rakendab kool kolmetasandilist lähenemist

4.1.1. Käitumusliku erivajadusega õpilase erivajadus tuleneb tema seadusekuulekusega seotud probleemidest või muudest käitumisprobleemidest, mis seotud antisotsiaalsusega ja kohustuste eiramisega. Sellised õpilased vajavad ulatuslikku eripedagoogilist, psühholoogilist ja sotsiaalpedagoogilist nõustamisteenust, mida kool üksi ei saa vajalikul määral pakkuda.

4.1.2. 0 tasand – tegutsemine klassi tasandil, lapsevanemate kaasamine, arutelud klassis.
I tasand – püsiv rikkumine, sekkumised koolitasandil, kaasata kooli juhtkond, tugimeeskond.
II tasand – raske rikkumise puhul kaasata politsei, alaealiste komisjon.

4.1.3. Kui õpilane on korda rikkunud, määratletakse õpilase käitumise raskusaste - kas õpilase käitumine oli hetkeline ja ühekordne emotsioon või kestav probleem ning kas see segas õppeprotsessi, rikkus kooli kodukorda, oli õigusvastane.

4.2. 0 tasand

4.2.1. Ennetusena reguleerib klassijuhataja suhteid klassis ja toetab klassijuhatajatööga positiivse klassikliima kujunemist. Igasugusele kiusamisele ja vägivaldale reageerib otsustavalt. Õpilase vähemhäirivama tähelepanu otsiva, pahatahtliku või sõnakuulmatu käitumise puhul sekkuvad õpetajad klassitasandil. Abistavateks meetmeteks õpetajale on psühholoogi/kolleegi konsultatsioon, jaotusmaterjalid, koolitused, nõupidamised juhtkonnaga.

4.2.2. Käitumisprobleemide põhjused võivad tuleneda õpetamise metoodikast: füüsilise õpikeskkonna korraldusest (pinkide paigutus, vähene valgustus, kõrvaline helimüra vms), tunni ettevalmistatuse tasemest, metoodika ja/või tunni tempo valikust, õpetaja suhtlus- või õpetamisviisist. Vajadusel reguleerib õpetaja nimetatud nüansse ja konsulteerib eripedagoogiga, õppealajuhatajaga.

4.3. I tasand

4.3.1. Püsivate käitumisprobleemide puhul määratletakse käitumise põhjused lastepsühholoogi abil ja tehakse tihedat koostööd koduga. Saadud infost tulenevalt kujundatakse sekkumised.

4.3.2. Põhjused tulenevad

- õpilase arengulistest erisustest;
- õpilase hariduslikest erivajadustest;
- õpilase tervislikust seisundist;
- õpilase isiklikust või perekondlikust probleemist;
- õpilase nõrgast sotsiaalsest võrgustikust või selle puudumisest või probleemidest sotsiaalsetes suhetes;
- õpilase madalast eneseusaldusest ja/või enesehinnangust.

4.3.3. Püsivate probleemide puhul koordineerib käitumisraskustega lapse toetamist HEV õppe koordineerija, määrates õpilasele eelkõige tuge igapäevasel käitumisel, koolikohustuse täitmisel ja õppetöös edasijõudmisel.

4.3.4. Käitumise tugikava

Kui õpilase õpiraskused on otseselt seotud käitumisprobleemidega, võib olla abiks käitumise tugikava rakendamine. Käitumise parandamise tugikava koostamise eesmärk on juhtida kõiki lapsega kokku puutuvaid inimesi koostööle, et arendada lapse sotsiaalseid oskusi ning suunata teda eneseanalüüsile. Eriti oluline on tihe koostöö lapsevanematega, sest sageli on lapse käitumishäirete põhjuseks ebastabiilne olukord perekonnas. Tugikava elluviimise ajaks määratakse õpilasele tugiisik (õpilane või täiskasvanu), kes teda jälgib ning toetab. Käitumise tugikava võib koostada individuaalse õppekava lisana või eraldi tugikavana. Tugikava koostamise algatab klassijuhataja.

4.4. II tasand

4.4.1. KEV õpilaste ja keerulise sotsiaalse taustaga õpilaste puhul moodustatakse koostöövõrgustik, kuhu kuuluvad lapsevanemad, Harku valla lastekaitsespetsialist, Rajaleidja esindaja, klassijuhataja, koolijuht ja vajadusel kaastakse ka muid tugispetsialiste (näiteks lapse psühholoog, tugiisik jt)

- 4.4.2. Sobiva meetme valik põhineb konkreetse olukorra analüüsil ja pedagoogilisel otsusel. Tõsisemate juhtumite korral tuleb kaasata politsei. Juhtumijuht on klassijuhataja.
- 4.4.3. Koolikohustuse mittetäitjatele ja kooli kodukorra rikkujatele rakendatakse lisaks HEV õpilase toetamise meetmetele (individuaalne õppekava, arenguestlus jne) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse paragrahv 58 lõige 3 toodud tugi- ja mõjutusmeetmeid:
- õpilase käitumise arutamine vanemaga
 - õpilasega tema käitumise arutamine kooli juhtkonnaga
 - õpilasele tugiisiku määramine, suunamine psühholoogi või muu tugispetsialisti poole
 - kirjalik noomitus
 - esemete, mis ei ole vajalikud õppetöök ja mida ei kasutata sihipäraselt, hoiule võtmine
 - konfliktolukorras olnud poolte lepitamine eesmärgiga teha edaspidi koostööd
 - kooli jaoks kasuliku tegevuse elluviimine (lapsevanema nõusolekul) eesmärgiga heastada enda poolt tekitatud kahju
 - tunnist eemaldamine ja / või kohustus teha kuni 1 tunni ulatuses määratud õppetööd peale õppetundide lõppemist
 - ajutine õppes osalemise keeld koos kohustusega saavutada iseseisvalt nõutavad õpitulemused (kuni 10 õppepäeva) koos individuaalse õppekava koostamisega
 - vanema nõusolekul õpilase vastuvõtmine kooli juures tegutsevasse huviringidesse
 - suunamine pikapäevarühma (kui algklassi lapsel puudub vanemlik järelevalve)
 - muud kooli pakutavad meetmed, mis on kooskõlas seadusaktidega
- 4.4.4. Mõjutusmeetmed lähtuvad põhimõttest, et kodukorra rikkumiste puhul õpilane mõistaks oma tegu ja vastutaks selle tagajärgede eest, oleks ise kaasatud kahju heastamisse.

4.5. Juhend ebaviisaka või ebaadekvaatse käitumise puhul 0 tasand

- 1) Õpetaja märkab igapäevategevuste käigus lapse probleemi või antakse talle sellest teada teiste õpilaste poolt. Õpetaja annab lapsele ise tagasisidet tema käitumisest ja pakub oma abi. Õpetaja kasutab oma professionaalseid ja sotsiaalseid oskusi, võtab olukorras täiskasvanuna vastutuse, teeb õpilasega kokkulepped, määrab õppetöö peale tundide lõppu
- 2) Õpetaja teavitab kodu ja püüab teha koostööd (kirjeldatakse võimalikult neutraalsel ja asjalikul viisil õpilase käitumist) e-päeviku või kirja teel, telefonivestluses. Õpetaja dokumenteerib koostöö kas arengukaardil (kui see on avatud) või oma dokumentatsioonis.

I tasand

- 3) Moodustatakse meeskond, kuhu kuuluvad õpetaja, aineõpetajad, HEV koordineerija jne. Kaasatakse ka õpilane. Meeskond hindab lapse toimetulekut ja käitumist, sõnastab probleemi, miks õppimine ja/või käitumine ei suju?
- 4) Meeskonnaliikmete tegevuses ja ajas kokkuleppimine – koolis olemasolev tugisüsteem alustab tööd reaalsete võimaluste piires ja iga liige püüab lapse positiivset käitumist taastada.
- 5) Kokkulepitud ajal hinnatakse tulemust - mis toimis ja mis mitte? Kui leidis efektiivne meetod, siis seda jätkatakse vähemalt kuus nädalat harjumuse kinnistamiseks.
- 6) Kui vaatamata koolisisesele meeskonnatööle probleem ei leevendu, tuleb kohtuda perekonnaga ka siis, kui nad ei ole huvitatud. Perekonnale tuleb teatada meeskonnas tehtud oletustest (raske probleemi puhul rääkida oma kahtlustest nt kahtlustame tähelepanu puudulikkust jne), teha perega kokkulepped (kuidas pere toetab, suunab, juhendab jne last, otsib lisaabi spetsialistidelt nt lisaõpe) ja oma arvamusele kindlaks jääda. Arvestada tuleb perekonna tausta, et tagada lapse turvalisus. Soovitada pöördumist teiste spetsialistide poole. Vajadusel kaasata lastekaitsetöötaja.

II tasand

- 7) Probleemi püsimisel või süvenemisel võtta perega uuesti ühendust. Kui senised meetmed ei ole aidanud, pöörduda Rajaleidja keskusesse, lastepsühhiaatri konsultatsioonile või kaasata teisi spetsialiste jne
- 8) Kui laps on endale või teistele ohtlik, tuleb ta viivitamatult õppetööst kõrvaldada. Tuleb teavitada kodu ja kutsuda lapsele keegi kooli vastu.
- 9) Kui laps saab ravi, siis tuleb tema käitumist ja õppimist koolikeskkonnas edasi toetada, et uut käitumisviisi igapäevaellu integreerida.

V Ajutiste õpiraskustega õpilaste õppe toetamine

5.1. Kokkulepped õpilase koheseks toetamiseks

- Õpilasele avatakse individuaalse arengu kaart
- Klassijuhataja kutsub lapsevanemad arenguvestlusele, milles tehtud kokkulepped dokumenteeritakse ja kantakse individuaalse arengu kaardile

5.2 Lisainfo kogumine ajutise õpiraskuse põhjuste ja ulatuse kohta

- e-päevik ja päringud aineõpetajatelt, muust kooli dokumentatsioonist
- vajadusel täiendav eripedagoogiline uuring ja hinnang (teostab Rajaleidja spetsialist)
- õpilase rahulolu, ootuste ja hinnangute väljaselgitamine intervjuu käigus ja eneseanalüüsi ankeetide põhjal.

5.3. Õppe kohandamise ajutised plaanid

- eraldi tunnijaotusplaan, kui õpilane ei saa osaleda õppetegevuses koos klassiga
- järelõppe plaani koostamine, erikokkulepped aineõpetajatega individuaalseks tööks
- käitumist toetava tugikava koostamine, huvitegevustesse kaasamine
- individuaalse õppekava koostamine

5.4. Individuaalse arengu toetamise plaani rakendamine

- informatsioon on koondatud individuaalse arengu kaardile (IAK), mis on laetud GD-sse
- IAK on GD-s jagatud klassijuhatajale ja HEV koordineerijale,
- aineõpetaja/tugispetsialist täidab poolaasta lõpus (jaanuaris ja juunis) ainealase toimetuleku aruande HEV õpilase kohta, millest teeb kokkuvõtte HEV koordineerija ja sisestab kokkuvõtte IAK-sse
- kui HEV õpilase õpet on vaja kohandada spetsiifiliselt, lisanduvad eripedagoogi ja psühholoogi soovitusel

5.5 Kokkuvõtete tegemine III trimestri alguses ja edasine tegevus

- Kui õpilase areng on kulgenud positiivses suunas, avaldatakse õpilasele ja tema vanemale tunnustust nii vahetult õpetajate poolt kui ka e-päeviku kaudu. Ümarlauda kokku ei kutsuta.
- HEV koordineerija kutsub kokku ümarlauda õpilaste puhul, kelle õppe kohandamine ja individuaalne lähenemine ei ole tulemusi andnud. Tehakse uued kokkulepped klassikursuse edukaks lõpetamiseks. Ümarlaual osalevad kõik tugimeeskonna liikmed, õpilane ja vanemad

Lisa 1 Individuaalne õppekava (näidis)

Lisa 2 Õpilase individuaalse arengu kaart (näidis)

Lisa 3 Käitumise tugikava (näidis)

Lisa 4 Ainealase toimetuleku aruanne HEV õpilase kohta (näidis)

INDIVIDUAALNE ÕPPEKAVA (näidis)

Õppetöö kohandamise periood õppeaastaks

Õppetöö alus

Õppetöö aluseks on põhikooli riiklik õppekava, kooli õppekavad ja õpetajate töökavad. Õpilase õpetamise üldised eesmärgid, ülesanded ja eeldatavad õpitulemused märgib aineõpetaja oma töökava osas, õpilasele kohandatud arendava lisaõppe eesmärgid märgib eripedagoog oma töökava osas.

Õppetöö korraldus

Õpilane õpib koos oma klassiga üldise tunnijaotusplaani järgi ja õpilase arengu toetamiseks on osa tunde asendatud õpiabirühma ja/või individuaalsete tundidega. Vajadusel õpib õpilane individuaalselt koos aineõpetajaga konsultatsioonitundide raames.

Õppekoormuses, kestvuses ja keskkonnas olulisi erisusi ei ole. Õppe mahtu ei ole oluliselt vähendatud. Koduste tööde osas märgib õpetaja individuaalselt ära, millised ülesanded tuleb õpilasel sooritada ja vähendab nii vajadusel koduste ülesannete mahtu.

Õppe kohandamine üldklassis

- materjal on õpilasele jõukohastatud (eraldi töölehed, ülesanded jne)
- on olemas abistavad vahendid (sõnaraamatud, kalkulaatorid, plaanid, skeemid, mudelid jne)
- õpetaja vahetu abistamine tunni ajal ja peale tunde konsultatsiooni ajal on tagatud
- õpetaja annab positiivset tagasisidet pingutustele ja võimaldab eduelamusi

Õpilase arengu hindamine

Hinnatakse vajadusel diferentseeritult. Õpetaja töötab iseseisvalt välja hindamiskriteeriumid, mille järgi ta õpilast hindab. Tulemus saab tinglikult olla „väga hea“, „hea“ või „rahuldav“. Õpilase hindamisel ei märgi õpetaja, et ta hindab õpilast diferentseeritult. Tasemetööd sooritatakse vajadusel eritingimustel. Individuaalse õppekava tulemusi hinnatakse tugisüsteemide ja õpetaja koostöös kaks korda aastas – jaanuaris ja juunis, täites dokumendi *Ainealase toimetuleku aruande HEV õpilase kohta* (Lisa 4). Tulemused ja edasised soovitusel kantakse HEV koordineerija poolt *Õpilase individuaalse arengu kaardile* (Lisa 1).

Osapoolte vastutusala

Klassijuhataja - viib läbi arenguestluse ja selgitab välja pere seisukohad, kaasab vajadusel arenguestlusele eripedagoogi, koolipsühholoogi, on lapse lähim abistaja, suhtleb lapsevanemaga. Tagab, et lapse õpetamise erisuste kohta oleks info kättesaadav: täidab lapse arengukaarti (IAK), annab osapooltele teada õppe kohandamise põhimõtetest

Eripedagoog - juhendab õpetajaid, lapsevanemaid õppe kohandamisel ja viib läbi õpiabirühma tööd, arendab õpilase õpioskusi ja kognitiivset võimekust, annab tagasisidet

aineõpetajad – kohandavad õppe vastavalt HEV õpilase eripäralt (info saavad klassijuhatajalt, HEV koordineerijalt). Teevad oma töös vastavad muudatused, täiendavad hindamise, s.h kujundava hindamise kriteeriume.

Lapsevanemad - tagavad lapse osavõtu tundidest, kontrollivad koduste ülesannete täitmist, abistavad koduste ülesannete täitmisel, hoiavad sidet kodu ja kooli vahel, kindlustavad lisaabi väljastpoolt kooli, tagavad turvalise ja lapse vajadusi katva igapäevaelu.

HEV õpilaste õppe koordineerija - Korraldab õppe kohandamist, töötab välja, kohandab ja hoiab korras dokumentatsiooni, organiseerib vajadusel tasemetööde sooritamise eritingimustel, teeb direktorile ettepanekud märgete tegemiseks EHS-s, täiendab arengukaarte GD-s, hoiab tugisüsteemi koostöös (eripedagoog, logopeed, psühholoog, pikapäevarühma õpetaja jt)

TÄIDAB HEV ÕPPE KOORDINEERIJA:

TUGITEENUSED VÄLJASPOOL KOOLI, VÕRGUSTIKUTÖÖ

Haridusasutuseväliste spetsialistide/komisjonide soovitusel

Kuupäev	Komisjon/spetsialist	Soovitused

Otsus soovituste rakendamise ja vajalike tingimuste kohta koolis

--

Soovituste rakendamisega seotud info

--

Kuupäev: _____

HEV õpilaste õppe koordineerija (nimi ja allkiri): _____

ÕPILASE INDIVIDUAALSE ARENGU KAART HARKUJÄRVE PÕHIKOOLI ÕPILASELE

INDIVIDUAALSE ARENGU KAART

Nimi:

Sünniaeg:

Kool:

Klass:

Klassijuhataja:

Õpib Harkujärve Põhikoolis alates aastast.

Kaardi avamise aeg:

I ÕPPIMINE

Lapse edasijõudmine ja probleemid õppeainetes

1) õpimotivatsioon ja suutlikkus

2) tekkinud takistused ja probleemid

3) õpiabi vajadus

II KÄITUMINE

Koolikohustuse täitmine ja osalemine õppetegevuses:

1) puudumine ja hilinemine	3) tunnis töötamine
2) õppevahendite olemasolu	4) kodutööde tegemine

Osalemine huvitegevuses ja klassi/ kooli sotsiaalses elus:

1) osalemine kooli huvitegevuses, klassi ja kooli üritustel	2) huvid/hobid väljaspool kooli
---	---------------------------------

Lapse isiksuse omadused ja käitumine koolis:

1) mälu, tajumise, tähelepanu ja mõtlemise eripära	2) tahted ja enesehinnang
3) suhted kaasõpilastega	4) käitumine tunnis ja vahetunnis

III KODU, PERE

Pere suhtlemine kooliga:

1) pere kontakt kooliga

2) kooli poolt antud soovitusel ja nende elluviimine pere poolt

3) pere nõusolek/ ettepanekud tugiteenuste osas

IV KOOLIS RAKENDATAVAD TUGITEENUSED

Tugiteenus	Tugiteenuse rakendamine	Kokkuvõte
Õpiabirühma tunnid (logopeediline abi)		
Õpiabirühma tunnid (eripedagoogiline abi)		
Muu		

Klassijuhataja:

KÄITUMISE TUGIKAVA

Õpilase nimi:	
Sünniaeg/isikukood:	
Klass:	
Aeg:	

Õpilase käitumusliku probleemi kirjeldus ja põhjuste analüüs:
Sellest lähtuvalt tegevuste loetelu ja nende eesmärk.
Konkreetne ajakava eesmärgi täitmiseks:
Tugikava elluviijad ning kaasatud isikud:

**HEV õpilase ainealase toimetuleku
ARUANNE**

Õpilase nimi:	
Õpilasele määratud tugimeede:	
Tugimeetme rakendamise periood:	
Aruande koostanud õpetaja nimi:	
Aruande koostamise kuupäev:	

Hinnang meetme rakendamise tulemuslikkuse kohta lähtuvalt püstitatud eesmärgist
Õpilase ainealase toimetuleku kirjeldus
Soovitused edaspidiseks